Metapismenost

Stojanović, Dajana

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:968743

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij informatologije

Dajana Stojanović

Metapismenost

Završni rad

Mentor: Doc.dr.sc. Ivana Martinović

Osijek, 2016.

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za informacijske znanosti

Preddiplomski studij informatologije

Dajana Stojanović

Metapismenost

Završni rad

Društvene znanosti, informacijske i komunikacijske znanosti, informacijski sustavi i informatologija

Mentor: Doc.dr.sc. Ivana Martinović

Osijek, 2016.

Sažetak

Napredak informacijsko komunikacijske tehnologije i brzi tehnološki napredak, utjecali su na shvaćanje informacija kao jednog od ključnih elemenata za razvoj današnjeg društva. Kako bi se u potpunosti prilagodio društvu u kojem živi, pojedinac mora naučiti kako učiti i kako učinkovito upravljati informacijama. Upravo se iz tog razloga pojavljuju nove vrste pismenosti te se mijenjaju postojeći standardi pismenosti. Iako je informacijska pismenost, koja je ključna za cjeloživotno učenje, značajnija nego što je ikada bila, javlja se potreba za njenim redefiniranjem i povezivanjem sa srodnim vrstama pismenosti koje se intenzivnije bave tekućim promjenama u tehnologiji čiji je utjecaj na današnje društvo veoma jak. Metapismenost je koncept koji promiče razmišljanje i suradnju u digitalnom dobu pružajući opsežan okvir za učinkovito sudjelovanje u društvenim medijima i kolaborativnim online zajednicama. Koncept metapismenosti postavlja izazove tradicionalnim pristupima informacijskoj pismenosti, koji se temelje isključivo na vještinama, tako što prepoznaje druge srodne vrste pismenosti i važnost novih tehnologija te potiče na kritičko razmišljanje i suradnju u digitalnom dobu. Cilj rada bio je analizirati koncept metapismenosti i njegovog određenja u odnosu na informacijsku pismenost i ostale srodne pismenosti te prikazati mogućnosti praktične primjene metapismenosti. U prvom poglavlju rada dan je sažet prikaz osnovnih karakteristika informacijske pismenosti i drugih srodnih pismenosti. Nadalje, u radu je definirana metapismenost te je objašnjen model metapismenosti. U završnom dijelu rada prikazane su mogućnosti primjene metapismenosti kroz konkretne primjere njezine implementacije u obrazovnu praksu.

Ključne riječi: metapismenost, informacijska pismenost, društveni mediji, kolaborativne online zajednice

Sadržaj

1. Uvod 1

2. Informacijska pismenost i srodne pismenosti 3

3. Metapismenost 8

3.1. Kratki pregled razvoja koncepta metapismenosti 8

3.2. Model metapismenosti 9

3.2.1. Domene metapismenosti 11

3.2.2. Ciljevi i zadaci metapismenosti 12

3.3. Mogućnosti praktične primjene metapismenosti 17

4. Zaključak 20

5. Literatura 21

1. Uvod

Današnje društveno medijsko okruženje može se promatrati kao mreža za suradnju na kojoj se provodi korištenje, proizvodnja i dijeljenje informacija. Za razliku od tradicionalnih medija koji isključivo prikazuju određeni sadržaj, društveni mediji omogućavaju korisnicima sudjelovanje u njegovom stvaranju i razvijanju. Brzi razvoj društvenih tehnologija utjecao je na otvorene i kolaborativne pristupe učenju. Jedan od primjera su društvene mreže poput *Facebooka*, čija je upotreba značajno izmijenila vrste digitalnog sadržaja koji se višestruko upotrebljavaju i dijele online između mreže prijatelja i poznanika.[1] U posljednje vrijeme veoma su popularne i stranice za društveno označavanje (engl. *social bookmarking*) na kojima je omogućeno organiziranje i spremanje poveznica te njihovo označavanje pomoću ključnih riječi kako bi kasnije taj sadržaj bio lakše dostupan za pregledavanje i korištenje. Najpopularniji primjeri takvih stranica su mrežne stranice *Delicious*, *StumbleUpon* i *Reddit* na kojima je postala učestala praksa isticanje i dijeljenje članaka i materijala za online čitanje.[2] Još neki od primjera društvenih medija su i blogovi, mikroblogovi, forumi, servisi za razmjenu multimedijalnih sadržaja poput *YouTubea, Pinteresta, Instagrama*, i sl. Pojava masovnih otvorenih online kolegija (engl. *Massive Open Online Courses*) revolucionirala je otvoreno i online učenje te je navela nastavnike na razmišljanje o novim načinima stvaranja i izvođenja podučavanja. Sve popularnije označavanje sadržaja, kako vizualnih tako i tekstualnih, omogućuje sudionicima tematsko povezivanje ideja i optimiziranje rezultata tražilica na temelju ključnih koncepata.[3] To su samo neki od primjera brojnih digitalnih tehnologija i alata koji omogućuju nove oblike suradnje i stvaranja znanja. Kako bi se iskoristili svi njihovi potencijali, potrebno je kontinuirano promišljati o načinima unapređenja dimenzija učenja pomoću njih.

Dostupnost računalnih tehnologija nije dovoljna za iskorištavanje svih mogućnosti koje pruža tzv. informacijsko društvo stoga pojedinac, kao član tog društva, mora posjedovati novi skup vještina i znanja potrebnih za uspješan i kvalitetan život. Predodžbe o tome što znači biti pismen oduvijek su bile uvjetovane raznim akademskim istraživanjima, institucijskim programima, državnim kontekstima, kulturnim vrijednostima i osobnim iskustvima. Razumijevanje pismenosti mijenjalo se kroz vrijeme; od promatranja pismenosti kao jednostavnog procesa stjecanja osnovnih kognitivnih vještina, preko korištenja tih vještina za

[1] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Metaliteracy: reinventing information literacies to empower learners. London: Facet publishing, 2014. Str. 33.
[2] Usp. Isto.
[3] Usp. Isto., str. 34.

pridonošenje socio-ekonomskom razvoju, do razvijanja kapaciteta za socijalnu svjesnost i kritičku refleksiju kao temelja za osobnu i društvenu promjenu.[4] Prema UNESCO-u, postoji šest tipova tzv. pismenosti opstanka koje su neophodne za razvoj društva i pojedinca a to su: temeljna pismenost koja uključuje vještine pisanja, usmenog izražavanja, pisanja i računanja, računalna pismenost, medijska pismenost, obrazovanje na daljinu i e-učenje, kulturalna pismenost i informacijska pismenost.[5] U suvremenom društvu, za kvalitetan i uspješan život, vještine pismenosti opstanka više nisu dovoljne. Pojavilo se nekoliko koncepata pismenosti kao što su: digitalna pismenost, medijska pismenost, vizualna pismenost i informacijska tečnost (engl. *information fluency*), ali postoji potreba za sveobuhvatnim okvirom na temelju osnovnih informacijskih vještina i znanja. Proizvodnja i dijeljenje informacija, kao dio okvira metapismenosti, kritične su aktivnosti u participativnom *Web 2.0.* okruženju, trendu u *World Wide Web* tehnologiji koji se temelji na tome da se korisnicima omogućava sudjelovanje u kreiranju sadržaja online. U tom kontekstu, informacija nije statičan već je dinamičan objekt koji se proizvodi i dijeli kolaborativno pomoću inovativnih *Web 2.0.* tehnologija.

Pojava društvenih medija i kolaborativnih online zajednica zahtijeva preoblikovanje informacijske pismenosti u metapismenost, koja podržava više srodnih vrsta pismenosti. Metapismenost pruža sveobuhvatan okvir za razmišljanje o procesima podučavanja i učenja u novim mrežnim okruženjima, te predstavlja jedinstveni koncept koji podržava stvaranje, stjecanje i dijeljenje znanja u kolaborativnim online zajednicama.[6] Ona pruža poticaj za tranzicije prema novim vrstama učenja kojima je prilagodljivost u srži što je ključno u vremenu kada učenje postaje proces bez granica zbog raspoložive količine informacija i zbog komunikacijski bogatog okruženja.[7]

[4] Usp. Isto. Str. 147.
[5] Usp. Horton, Forest Woody. Understanding information literacy: primer. Pariz: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 2004. Str. 3. URL: http://www.uis.unesco.org/Communication/Documents/157020E.pdf (2016-07-25)
[6] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Reframing Information Literacy as a Metaliteracy. // College & Research Libraries 72, 1(2011), str. 62. URL: http://crl.acrl.org/content/72/1/62.full.pdf (2016-07-25)
[7] Usp. O'Connel, Judy. Learning without frontiers School libraries and meta-literacy in action. // ACCESS 26. 1 (2012), str. 6. URL: http://www.asla.org.au/publications/access/access-commentaries/school-libraries-and-meta-literacy.aspx (2016-08-19)

2. Informacijska pismenost i srodne pismenosti

Metapismenost proširuje opseg informacijske pismenosti sa skupom diskretnih vještina, na način da navodi pojedince na promišljanje o informacijskoj pismenosti kao aktivnoj proizvodnji i distribuciji znanja u kolaborativnim online zajednicama. Pojavilo se nekoliko okvira pismenosti koji se odnose na informacije i tehnologiju u digitalnom dobu. Mnoge od tih pismenosti dijele iste vještine s informacijskom pismenosti iako u nekim slučajevima te veze nisu navedene u samoj definiciji pismenosti.[8]

Pojam informacijska pismenost prvi je upotrijebio Paul G. Zurkowski, 1974. godine, kako bi ukazao na važnost utjecaja informacija na ekonomske i društvene živote pojedinaca. Prema njemu su informacijski pismeni pojedinci osobe koje su usvojile tehnike i vještine za korištenje širokog spektra informacijskih alata kao primarnih izvora u oblikovanju informacijskih rješenja za njihove probleme.[9] Sve definicije informacijske pismenosti koje su razvile stručne i obrazovne organizacije poput ALA-e (*American Library Association*), ACRL-a (*the Association of College and Research Libraries*), SCONUL-a (*the Society of College, National and University Libraries*) i MSCHE-a (*the Middle States Commission on Higher Education*), pojavile su se prije naglog porasta društvenih medija i kolaborativnih online zajednica te se ne bave u potpunosti pitanjima informacijskog znanja potrebnog za sudjelovanje u novim okruženjima.[10] U svom je izvješću, ALA definirala da informacijski pismeni studenti moraju imati aktivnu ulogu u poznavanju, identificiranju, pronalaženju, vrednovanju, organiziranju i korištenju informacija.[11] Iz te je definicije vidljivo da se navedeni elementi ne bave pitanjima vezanim uz online okruženja u kojima se pojavljuju različiti oblici informacija i u kojima pojedinci koji traže informacije mogu postati stvaratelji informacija u bilo kojem trenutku i okruženju. ACRL je proširio ALA-inu definiciju naglašavajući dubinu potrebnih informacija, sposobnost učinkovitog pronalaženja informacija te ugradnju nove informacije u postojeće znanje i shvaćanje informacijskog okruženja.[12] Godine 1999., udruženje *Society of College, National and University Libraries*, razvilo je model SCONUL sedam stupova za informacijsku pismenost (engl. *SCONUL Seven Pillars Model for Information Literacy*). U

[8] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2011., str. 64.
[9] National Forum Of Information Literacy. URL: http://infolit.org/paul-g-zurkowski/ (2016-08-30)
[10] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2011., str. 63.
[11] Usp. Presidential Committee on Information Literacy: Final Report. URL: http://www.ala.org/acrl/publications/whitepapers/presidential. Citirano prema: Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2011., str. 63.
[12] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2011., str. 63.

izvještaju *Information Skills in Higher Education*, naglašeno je sedam osnovnih vještina ili stupova koja su slična onima koje je definirao ACRL iduće godine i to: identificiranje, istraživanje, planiranje, sakupljanje, vrednovanje, upravljanje i prezentiranje. Osoba koja je, prema SCONUL-u, informacijski pismena može: prepoznati osobne potrebe za informacijama, procijeniti dosadašnje znanje i identificirati nedostatke, izraditi strategije za pronalaženje informacija i podataka, pronaći i pristupiti informacijama i podacima koji su joj potrebni, prosuđivati o istraživačkom procesu i usporediti i vrednovati informacije i podatke. Također, informacijski pismena osoba sposobna je organizirati informacije profesionalno i etički te primijeniti stečeno znanje na način da predstavlja ishode vlastitih istraživanja, povezivati stare i nove informacije i podatke kako bi stvorila novo znanje i rasprostranjivati ga na različite načine.[13] SCONUL-ovih sedam vještina prošireno je s primjerima kojima se potvrđuje promjenjivo informacijsko okruženje.[14] Pitanja vezana uz društvene medije i online kolaborativne zajednice nisu posebno obrađena u standardnim definicijama ali se mnoge od istaknutih vještina odnose na današnje informacijsko okruženje. Novi medijski kontekst zahtjeva doradu postojećih kompetencija kao i prepoznavanje stvaranja i dijeljenja informacija u kolaborativnim online okruženjima. Prošireni opis SCONUL-ovih sedam vještina posebno naglašava potrebu za dijeljenjem informacija pomoću raznih posrednika u akademskim situacijama, za osobne potrebe i na radnom mjestu.[15] Standardne definicije informacijske pismenosti odgovaraju na trendove na području knjižnične i informacijske znanosti i pružaju smjernice za razvoj ishoda učenja unutar različitih kolegija i programa. Međutim, institucijski okviri ne prate nove trendove već zaostaju u odnosu na inovacije koje donose *Web 2.0.* i društveni mediji.

Kao što je već spomenuto, vještine koje proizlaze iz koncepata tradicionalne pismenosti u današnjem vremenu nisu dovoljne. Kako bi pojedinci uspješno došli do informacija, moraju biti sposobni koristiti se različitim tehnologijama, moraju znati prepoznati korisne informacije i moraju znati kako ih koristiti. Iz tog su se razloga posljednjih nekoliko godina pojavile brojne pismenosti koje su uvele nova znanja i vještine, potrebne za uspješan život. Uz nove medije i sve zastupljenije multimedijsko izražavanje, pismenost je dobila potpuno novu interpretaciju. Kako bi se olakšalo snalaženje u svijetu te

[13] Usp. The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy: Core Model for Higher Education. Str. 5-11. URL: http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf (2016-07-28)
[14]Usp. Webber, Sheila. The Seven Headline Skills expanded. URL: http://wikifoundryattachments.com/O4GP7WTlsZXPXnjOTtirOQ==24655. Citirano prema: Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2011., str. 64.
[15] Usp. Isto.

multimedijske kulture, razvijen je koncept medijske pismenosti. Medijska pismenost je, prema definiciji Centra za medijsku pismenost, pristup obrazovanju 21. stoljeća koji pruža okvir za pristupanje porukama u raznim oblicima, od tiska do videa na internetu, te za njihovu analizu, procjenu, stvaranje i sudjelovanje.[16] Također, u ovoj se definiciji još navodi i da medijska pismenost gradi razumijevanje uloge medija u društvu, kao i ključnih vještina istraživanja i samoizražavanja potrebnih za građane demokracije.

Uz medijsku pismenost, pojavljuje se i koncept digitalne pismenosti. Digitalna pismenost je sposobnost čitanja i tumačenja medija kao što su tekst, zvuk i slike, kako bi se reproducirali podaci i slike putem digitalne manipulacije, te kako bi se vrednovalo i primijenilo novo znanje stečeno u digitalnim okruženjima.[17]

Kako bi se problematizirala komunikacija i participativni aspekti Interneta, uveden je i koncept *cyber* pismenosti, koja se može definirati kao sposobnost kritičkog korištenja sadržaja te raznih medija na Internetu kako bi se izrazili vlastiti stavovi.[18] *Cyber* pismenost označava proces izražavanja mišljenja o tome što bi određena tehnologija trebala postati, a u tom procesu sudionici trebaju biti aktivni, a ne samo pasivni korisnici tehnologija. Taj je pristup sličan kritičkom mišljenju i aspektima vrednovanja informacijske pismenosti, premda je *cyber* pismenost specifična za Internet i mrežno okruženje.[19]

Iako koncept vizualne pismenosti datira još od 1969. godine kad ga je predstavio John Debes, suvremene definicije usredotočuju se na odnos ovog okvira i digitalnih tehnologija. Vizualna pismenost je skup sposobnosti koje omogućuju pojedincu da učinkovito pronađe, protumači, vrednuje, koristi i stvara slike i vizualne medije. Vještine vizualne pismenosti osposobljavaju učenika da razumije i analizira kontekstualne, kulturne, etičke, estetske, intelektualne i tehničke komponente uključene u proizvodnju i korištenje vizualnih materijala. Vizualno pismen pojedinac je kritični korisnik vizualnih medija ali i kompetentan suradnik koji pridonosi zajedničkom znanju i kulturi.[20]

[16] Usp. Center for Media Literacy. URL: http://www.medialit.org/media-literacy-definition-and-more (2016-07-26)
[17] Usp. Jones, Barbara R.; Flannigan, Suzanne L. Connecting the Digital Dots: Literacy of the 21st Century. URL. http://www.nmc.org/pdf/Connecting%20the%20Digital%20Dots.pdf. Citirano prema: Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2011., str. 65.
[18] Usp. Stiller, Evely; LeBlanc, Cathie. From Computer Literacy to Cyber-Literacy. // Journal of Computing Sciences in Colleges 21, 6(2006), str. 4-13. Citirano prema: Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2011., str. 66.
[19] Usp. Gurak, Laura J. Cyberliteracy: Navigating the Internet with Awareness. New Haven: Yale University Press, 2001. Citirano prema: Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2011., str. 66.
[20]Usp. ACRL Visual Literacy Competency Standards for Higher Education. URL: http://www.ala.org/acrl/standards/visualliteracy (2016-07-22)

Izraz mobilna pismenost koristi se za opis mogućnosti korištenja mobilnih uređaja iako nisu ponuđeni jasni standardi za ispunjenje tih mogućnosti. Prema Davidu Parryu, tri su pedagoške dimenzije mobilne pismenosti i to: razumijevanje pristupa informacijama, razumijevanje hiperpovezivanja i razumijevanje novog osjećaja za prostor.[21]

Kritička pismenost, prema Jamesu Elborgu teoretski je koncept koji se temelji na kritičkoj pedagogiji. Cilj kritičke informacijske pismenosti je uključiti učenike u kolaborativno rješavanje problema i u proces kontinuiranog postavljanja pitanja o svim dimenzijama informacijskog okruženja, uključujući i same knjižnice.[22]

Zdravstvena pismenost ima nekoliko zajedničkih karakteristika s informacijskom pismenosti s naglaskom na zdravstvene informacije i usluge. Zdravstvena se pismenost definira kao sposobnost pojedinca za nabavu, prenošenje, obradu i razumijevanje zdravstvenih informacija i usluga u svrhu donošenja odgovarajućih odluka vezanih uz zdravlje.[23]

U knjizi *Metaliteracy: Reinventing information literacy to empower learners*, autori navode još nekoliko kombiniranih vrsta pismenosti koje ujedinjuju više karakteristika različitih pismenosti u jedan okvir, kao što su transpismenost, pismenost novih medija, informacijsko komunikacijska pismenost i informacijska tečnost. Transpismenost pruža širu analizu čitanja, pisanja i interakcije putem raznih platformi, alata, medija i kultura. Transpismenost se ne temelji na definiciji informacijske pismenosti te se razvila odvojeno od koncepta informacijske pismenosti. Umjesto toga, ona nudi novi pristup koji se temelji na mogućnostima upravljanja višestrukim tehnologijama.[24] Pismenost informacijsko komunikacijskih tehnologija, često nazivana i računalnom ili informatičkom pismenošću, je sposobnost rješavanja problema i kritičkog mišljenja o informacijama koja uključuje vještine definiranja, pristupa, upravljanja, integriranja, vrednovanja, stvaranja i prenošenja informacija,[25] s naglaskom na vještinama upotrebe suvremenih računalnih alata. Informacijska tečnost opisana je kao skup intelektualnih sposobnosti, konceptualnog znanja i suvremenih vještina povezanih s informacijskom tehnologijom.[26] Pismenost novih medija često se povezuje s digitalnom i s pismenosti informacijsko komunikacijskih tehnologija, a temelji se na kritičkom mišljenju i vještinama

[21] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2014. Str. 74.
[22] Usp. Isto. Str. 75.
[23] Usp. Isto. Str. 77.
[24] Usp. Thomas, Sue…[et al.]. Transliteracy: Crossing divides. URL: http://firstmonday.org/article/view/2060/1908. Citirano prema: Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2014. Str. 78.
[25] Usp. Katz, Irvin R.; Macklin, Alexius Smith. Information and Communication Technology (ICT) Literacy: Integration and Assessment in Higher Education. // Systemics, Cybernetics and Informatics 5, 4(2007), str. 50-55. Citirano prema: Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2014. Str. 81.
[26] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2011., str. 66.

istraživanja te je zasnovana na ideji da su današnji društveni mediji kolaborativni i participativni. Ona okuplja nove pismenosti koje gotove sve uključuju društvene vještine koje se razvijaju kroz suradnju i umrežavanje. [27]

Ove su pismenosti slične konceptu metapismenosti jer također zagovaraju model koji se temelji na pozitivnim karakteristikama iz više perspektiva. Istovremeno se model metapismenosti razlikuje od navedenih pismenosti jer je u njemu informacijska pismenost identificirana kao osnovni koncept koji je u centru modela. Metapismenost proširuje osnovne elemente informacijske pismenosti i uključuje najutjecajnije karakteristike srodnih pismenosti u nastajanju.[28]

Mackey i Jacobson proveli su usporedbu navedenih novih pismenosti i informacijske pismenosti na temelju njihovih definicija i ACRL-ove definicije za informacijsku pismenost. Ta definicija sadrži elemente: određivanje, pristupanje, vrednovanje, razumijevanje, upotreba i inkorporacija a dodani su joj elementi ključni za interakciju u društvenim medijima i to: proizvodnja, suradnja, sudjelovanje i dijeljenje. Element *određivanja* opsega informacija koje su potrebne nije zajednički svim navedenim suvremenim pismenostima. Tu komponentu u definiciji, uz informacijsku pismenost, sadrži samo vizualna pismenost dok pismenost novih medija, pismenost informacijsko komunikacijskih tehnologija i informacijska tečnost posjeduju neke slične vještine. Mackey i Jacobson zagovaraju *određivanje* kao jedinstvenu karakteristiku informacijske pismenosti koja ima metapismenu dimenziju. Također, element *inkorporacije* informacija nije jasno naznačen u definicijama drugih pismenosti premda sve one posjeduju neke slične karakteristike. Elementi *pristupanja*, *vrednovanja*, *razumijevanja* i *upotrebe* zajednički su većini definicija navedenih pismenosti što ide u korist tezi da informacijska pismenost obavještava druge formate pismenosti pružajući objedinjujući koncept za informacijsko-srodne kompetencije. Također, u svim definicijama navedenih pismenosti prisutni su elementi *proizvodnje*, *suradnje*, *sudjelovanja* i *dijeljenja*, koji nedostaju u definiciji informacijske pismenosti, [29] a neophodni su za shvaćanje suvremenog informacijskog okruženja iz čega proizlazi potreba za redefiniranjem informacijske pismenosti.

[27] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2014. Str. 79-80.
[28] Usp. Isto. Str. 77-78.
[29] Usp. Isto. Str. 68-69.

3. Metapismenost

3.1. Kratki pregled razvoja koncepta metapismenosti

Koncept metapismenosti osmislili su Thomas P. Mackey i Trudi Jacobson. Thomas P. Mackey zamjenik je upravitelja akademskih programa na fakultetu Empire State na Državnom sveučilištu u New Yorku, dok je Trudi E. Jacobson voditeljica Odjela za informacijsku pismenost u sveučilišnim knjižnicama na Sveučilištu u Albanyu. Postoji nekoliko razloga koji su naveli autore na istraživanje novog načina razmišljanja o informacijskoj pismenosti i na njeno redefiniranje. U njihovom vlastitom podučavanju, kako u učionici i tako i online, te kroz nekoliko uređenih knjižnih projekata o suradnji fakultetskog osoblja i knjižničara, postali su svjesni veza između informacijske pismenosti i rastućih tehnologija. Razvoj *Weba 2.0.* i revolucija društvenih medija i društvenih mreža zahtijevale su veliku promjenu u načinu razmišljanju o informacijskoj pismenosti u 21. stoljeću. Pojava novih vrsta pismenosti motivirala je autore da osmisle, umjesto još jedne vrste pismenosti, ujedinjujući i sveobuhvatan okvir za identificiranje cjelovitog modela.[30]

Pojam metapismenosti autori su prvi puta predstavili na seminaru *Information Literacy Research*, kao dio sedme međunarodne konferencije *Conceptions of Library and Information Science* (CoLIS), održane na UCL-u (*University College London*). Godinu dana nakon toga, autori su koncept metapismenosti detaljnije predstavili u članku *Reframing Information Literacy as Metaliteracy* koji je izdan u siječnju 2011. godine. Iste godine na temu metapismenosti, u sklopu fakulteta Empire State na Državnom sveučilištu u New Yorku održan je prvi MOOC (engl. *massive open online course*), odnosno masivni mrežni kolegij s otvorenim pristupom,. Razvile su ga Betty Hurley-Dasgupta i Carol Yeager a u njemu su sudjelovali i sami začetnici ideje o metapismenosti. Masivni mrežni kolegij s otvorenim pristupom novi je inovativni mrežni format koji kombinira otvoreno obrazovanje s raznim tehnologijama u porastu kao što su video konferencije, blogovi, i društvene mreže poput *Twittera* i *Facebooka*. Kako bi se proširila vidljivost i doseg modela metapismenosti, kao centralni izvor informacija stvorena je mrežna stranica Metaliteracy.org.[31] Na stranici je definirana metapismenost, dan je prošireni skup ciljeva metapismenosti te primjeri praktične primjene metapismenosti, a uključuje i blog s postovima vezanim uz metapismenost.

[30] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Preface. // Metaliteracy : reinventing information literacies to empower learners / Thomas P. Mackey i Trudi E. Jacobson. London : Facet publishing, 2014. Str. 17-18.
[31] Usp. Isto. Str. 17-19.

Na Državnom sveučilištu u New Yorku2012.godine osnovana je i Suradnja za učenje metapismenosti (engl. *The Metaliteracy Learning Collaborative*), prvobitno Suradnja za učenje transpismenosti, koja služi za promoviranje metapismenosti. Mackey i Jacobson u suradnji su napisali i knjigu *Metaliteracy: Reinventing Information Literacy to Empower Learners* te su zajedno uredili knjigu *Metaliteracy in Practice*. Također, održali su i brojna predavanja na temu metapismenosti i njezine implementacije na različitim konferencijama. Neka od tih predavanja su: *Metaliteracy in Practice: Metaliteracy sounds great but how do I teach it?* s 3Ts konferencije koja je održana 2013. godine, potom predavanje s ACRL konferencije 2013. godine *What's in a Name?: Information Literacy, Metaliteracy, or Transliteracy*, predavanje s knjižničarske konferencije SOCHE 2013. godine *Reinventing Information Literacy as a Metaliteracy for E-Learning* itd.[32]

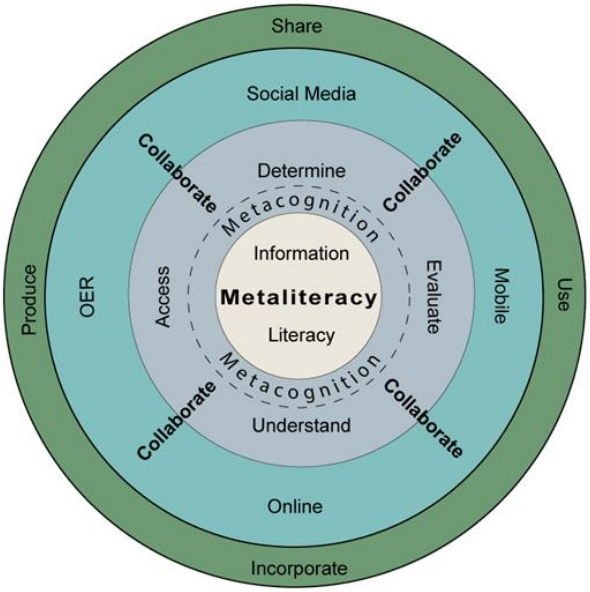
3.2. Model metapismenosti

U članku *Reframing Information Literacy as a Metaliteracy*, metapismenost je definirana kao sveobuhvatan i samo-referencijalni okvir koji integrira nove tehnologije i ujedinjuje više vrsta pismenosti. Nadalje, navedeno je kako redefiniranje informacijske pismenosti proširuje opseg shvaćanja informacijskih kompetencija s posebnim naglaskom na proizvodnju i na dijeljenje informacija u participativnim digitalnim okruženjima. Autori naglašavaju kako koncept metapismenosti pruža integriranu i sveobuhvatnu jezgru za bavljenje s pojedincima i idejama u digitalnom informacijskom okruženju. Oni predlažu prebacivanje naglaska s diskretnih vještina, na kojima se dosad temeljila informacijska pismenost, na kolaborativno stvaranje i dijeljenje informacija pomoću participativnih i interaktivnih tehnologija. Metapismenost osigurava cjeloviti temelj za dodatne vrste pismenosti tako što prepoznaje okruženja društvenih medija kao aktivne kolaborativne prostore za pristupanje i dijeljenje vlastitih pronalazaka. [33]

Mackey i Jacobson navode dva načina interpretiranja prefiksa *meta* u samoj riječi *metapismenost*. Prema OED-u (*Oxford English Dictionary*) *meta* označava promjenu, transformaciju, razmjenu ili zamjenu, tj. prefiks *meta* postavlja se ispred imena, predmeta ili discipline kako bi se, najjednostavnije rečeno, označilo preispitivanje prirode originalne discipline te njenih metoda, procedura i pretpostavki. Također, prefiks *meta* se upotrebljava i

[32] Usp. SUNY Innovative Instruction Transformation Team. URL: http://commons.suny.edu/iitg/developing-a-suny-wide-transliteracy-learning-collaborative-to-promote-information-and-technology-collaboration/ (2016-07-28)
[33] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2011., str. 70.

kako bi se objasnile ključne sastavnice kompleksnih okruženja Interneta. Rječnik *Dictionary of Internet*, definira prefiks *meta* kao prefiks koji se stavlja prije riječi kako bi se opisale njezine karakteristike. Gledajući s tog aspekta, metapismenost se promatra kao način za promišljanje o pismenosti općenito i o informacijskoj pismenosti u dobu društvenih medija. Metapismenost je oblik kritičkog ispitivanja koji omogućuje način preispitivanja temeljnih pretpostavki o informacijskoj pismenosti i o tome kako se ona uči.[34] Ona proširuje standardni koncept informacijske pismenosti tako što uključuje društvene medije, online zajednice i otvoreno učenje kao njene središnje odrednice.[35]

Sl. 1. Grafički prikaz modela metapismenosti

Vizualni model, prikazan na slici 1.[36], predstavlja sve ključne elemente metapismenosti u nizu propusnih sfera te prikazuje koncept koji se razvija od informacijske pismenosti prema sveobuhvatnoj i opsežnoj metapismenosti. U središtu se nalazi informacijska pismenost koja je predstavljena kao metapismenost, a okružena je metakognitivnom komponentom koja prenosi informacije svim elementima unutar okvira. Vidljivo je kako se unutar ovog modela, kroz sve sfere proteže element suradnje. Također, unutar modela nalaze se i neke od originalnih komponenti informacijske pismenosti: određivanje, pristup, vrednovanje, razumijevanje. Te su

[34] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2014. Str. 6.
[35] Usp. Jacobson, Trudi E.; Mackey, Thomas P. Proposing a Metaliteracy Model to Redefine Information Literacy. // Communications in information literacy 7, 2(2013), str. 85. URL: http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1089056.pdf (2016-07-25)
[36] Metaliteracy MOOC. URL: http://metaliteracy.cdlprojects.com/what.htm (2016-08-19)

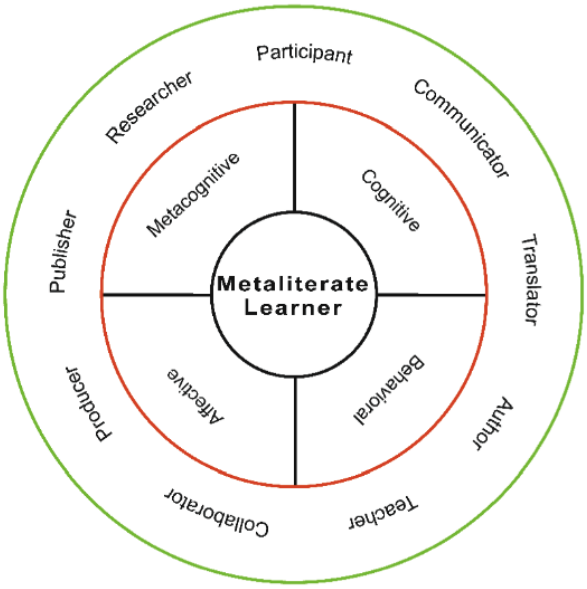
komponente posredovane društvenim medijima, mobilnom tehnologijom, online zajednicom i otvorenim obrazovnim resursima (OER) koji prenose informacije vanjskoj domeni koja promiče proizvodnju i razmjenu informacija u participativnim okruženjima, a podržana je s komponentama komplementarne informacijske pismenosti korištenja i uključivanja informacija.[37]

3.2.1. Domene metapismenosti

Učenje se u metapismenosti može podijeliti u četiri domene i to u bihevioralnu, kognitivnu, afektivnu i metakognitivnu domenu. Bihevioralna domena sadrži aktivnosti koje učenici trebaju znati činiti po završetku uspješnih aktivnosti učenja, odnosno stečene vještine i kompetencije. Kognitivna domena obuhvaća znanja koje učenici trebaju usvojiti po završetku učenja, odnosno obuhvaća razumijevanje, organizaciju, primjenu i vrednovanje. Afektivna domena obuhvaća promjene u emocijama ili stavovima pri učenju. Naposljetku, metakognitivna domena obuhvaća ono što učenici „misle o svom mišljenju“, odnosno obuhvaća reflektivno razumijevanje samog učenja.[38]

Četiri domene podržavaju okvir metapismenosti u kojem je učenik u centru pozornosti. To je vidljivo i na prikazu na slici 2.[39] U središtu se nalazi učenik okružen s četiri domene koje su fluidne ili pokretne i koje predstavljaju cjelovit i međusobno povezan skup ciljeva i zadataka učenja koji vode do osnaživanja određenih uloga. Domene i zadaci unutar njih pripremaju učenika da bude aktivan u dinamičkom informacijskom okruženju. U vanjskom su krugu prikazane uloge koje pojedinac može imati u tom kontekstu. Pa je tako u procesu metapismenosti učenik sudionik koji je također i učinkovit prenositelj i prevoditelj informacija u različitim formatima. Metapismen učenik je i autor teksta, slika, audio dokumenata i multimedijskih materijala koji je sposoban kritički koristiti i stvarati informacije. Također, metapismenost osnažuje učenika da postane učitelj tako da dijeli znanje stečeno u različitim društvenim situacijama što zahtjeva i samostalno razmišljanje i timski rad. Učenik ima međusobno povezane uloge suradnika, proizvođača i izdavača informacija. Rezultat svega toga je metapismen učenik koji postaje informirani istraživač, stručan za postavljanje upita i izražavanje ideja u mnogim formatima koje doprinose neformalnim i formalnim znanstvenim razgovorima.[40]

[37] Usp. Isto.
[38] Usp. Metaliteracy. URL: https://metaliteracy.org/learning-objectives/ (2016-08-19)
[39] Metaliteracy MOOC. URL: http://metaliteracy.cdlprojects.com/what.htm (2016-08-19)
[40] Usp. Isto.

Sl. 2. Domene metapismenosti

3.2.2. Ciljevi i zadaci metapismenosti

Osnovni elementi svake vrste pismenosti mogu se opisati kroz ciljeve koje je potrebno ostvariti za učenje tih koncepata. Prvobitno su tvorci koncepta metapismenosti predstavili sedam ciljeva metapismenosti. Originalni ciljevi bili su: razumijevanje vrste formata i načina isporuke, vrednovanje povratnih informacija (u ulozi aktivnog istraživača), stvaranje konteksta za korisnički generirane informacije, kritičko vrednovanje dinamičkog sadržaja, stvaranje originalnih sadržaja u različitim medijskim formatima, razumijevanje osobne privatnosti, informacijske etike i pitanja vezanih uz intelektualno vlasništvo te dijeljenje informacija u participativnim okruženjima. Nakon toga, originalni ciljevi su redefinirani u četiri osnovna cilja s konkretnim zadacima koji se mogu svrstati u jednu ili više domena metapismenosti.

Prvi je cilj metapismenosti kritičko vrednovati sadržaje, uključujući i dinamičke online sadržaje koji se mijenjaju i razvijaju. Taj cilj uključuje potrebu za mogućnostima određivanja opsega istraživanja koje je potrebno kako bi se zadovoljile potrebe pojedinca i naglašava važnost kontinuiranog preispitivanja o onome što još uvijek nedostaje.[41] Zbog dinamičke prirode društvenih alata i kolaborativnog okruženja, izvori koji su dostupni putem društvenih medija mogu biti relevantni i korisni ali se najprije moraju pažljivo i detaljno istražiti. Metapismeni učenici moraju razumjeti različite prirode mehanizama povratnih informacija

[41] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2014. Str. 87.

prisutnih u blogovima, wikijima i drugim društvenim alatima te moraju biti svjesni konteksta kod izbora izvora.[42] Vrednovanje je sastavni dio koji je zajednički mnogim zadatcima u okviru ovog cilja i cjelokupnog okvira metapismenosti. S obzirom na otvorenu prirodu objavljivanja, neophodno je da pojedinci koji pretražuju informacije vrednuju izvore koje nađu. U formatima kao što su to blogovi, postovi, *tweetovi* i sadržaji generirani od strane korisnika, informacije su često dinamične i promjenjive. Pojedinci moraju znati prepoznati informaciju i moraju znati sintetizirati različite formate podataka kako bi učinkovito zadovoljili svoje potrebe.[43] Svaki zadatak učenja kojim se ostvaruju ciljevi pripada jednoj ili više navedenih domena metapismenosti. Unutar ovog cilja nalaze se zadaci koji pripadaju bihevioralnoj, kognitivnoj i afektivnoj domeni a to su:

- postavljanje izvora informacija u njen kontekst kako bi se utvrdila vrijednost materijala za tu specifičnu situaciju (bihevioralna i kognitivna domena);
- vrednovanje odgovora korisnika kao aktivnog istraživača, odnosno razumijevanje različite prirode povratnih mehanizama i konteksta kako u tradicionalnim tako i na društvenim medijskim platformama (bihevioralna i kognitivna domena);
- razlikovanje uredničkih komentara od informacija predstavljenih iz perspektive koja se temelji na istraživanju (s time da razumije da su vrijednosti i uvjerenja ugrađena u sve informacije) (kognitivna domena);
- određivanje vrijednosti formalnih i neformalnih informacija iz različitih mrežnih izvora (kognitivna domena);
- razumijevanja važnosti procjene sadržaja iz različitih izvora, uključujući i dinamičke sadržaje iz društvenih medija (afektivna domena).[44]

Drugi je cilj metapismenosti razumjeti osobnu privatnost, informacijsku etiku i pitanja vezana uz intelektualno vlasništvo u okruženju promjenjivih tehnologija. Pojedinci moraju steći znanja o autorskim pravima i načinima za licenciranje originalnih i prenamijenjenih radova kroz licencu *Creative Commons*.[45] Osim toga, naglasak je stavljen na važnost dimenzija etičnosti i osobne privatnosti zbog činjenica da korisnici sve više dijele osobne informacije što im, za razliku od prijašnjih tehnologija, omogućuju nova okruženja. Također, unutar ovog cilja obuhvaćena su i pitanja sigurnosti informacija i zaštite pojedinaca i njihovih digitalnih sadržaja u tim povezanim prostorima. Pojedinci moraju biti svjesni njihovih digitalnih tragova i trajnosti

[42] Usp. Isto.
[43] Usp. Isto.
[44] Usp. Metaliteracy. URL: https://metaliteracy.org/learning-objectives/ (2016-07-28)
[45] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2014. Str. 88.

njihovih doprinosa prostorima društvenih medija koji mogu biti trajni prikazi njihovih razmišljanja i akcija. Iako se ovo okruženje može činiti prolazno i promjenjivo, istovremeno je fiksno i pretraživo te zahtijeva od sudionika da budu svjesni kako se sami predstavljaju, u svakom trenutku, pomoću niza uređaja i platformi.[46] Ovaj je cilj definiran zadacima koji također pripadaju bihevioralnoj, kognitivnoj i afektivnoj domeni. Zadaci koji određuju drugi cilj metapismenosti su:

- razlikovanje stvaranja izvornih informacija od prenamjene otvorenih izvora (kognitivna domena);
- razlikovanje informacija koje je prikladno reproducirati i dijeliti javno i privatnih informacija koje su namijenjene diseminaciji u užim, odnosno diskretnim sredinama (kognitivna domena);
- identificiranje konteksta za koji je potrebna točna atribucija i dosljedno primjenjivanje atribucije (kognitivna i bihevioralna domena);
- korištenje tehnologija za izgradnju pozitivnog *Web* okruženja (bihevioralna domena)
- korištenje autorskog prava i licence *Creative Commons* na prikladan način za stvaranje izvornih ili prenamijenjenih informacija (bihevioralna domena);
- prepoznavanje etičkih pitanja o dijeljenju informacija (afektivna domena);
- izražavanje potreba za atribucijom kod posudbe intelektualnog vlasništva drugih, bez obzira na format (afektivna domena).[47]

Treći cilj metapismenosti je dijeliti informacije i surađivati u različitim kolaborativnim okruženjima. Ovaj cilj podržava aspekte suradnje i dijeljenja metapismenosti kao i naglasak na proizvodnju informacija u otvorenim i online zajednicama.[48] Osobe koje traže informacije također su i stvaratelji informacija. Podaci se mogu objavljivati u raznim formatima, od znanstvenih članaka do *tweetova* a sadržaji koji se objavljuju mogu biti u različitim oblicima od tradicionalnog teksta do kombinacije riječi, slike i zvuka i dr. Također, došlo je i do značajne promjene u načinu na koji se informacije mogu dijeliti s drugima. Pojedinci moraju znati iskoristiti mogućnosti dijeljenja koje su otvorene za njih te moraju odgovorno i etički sudjelovati u dijeljenju informacija s drugima. U okviru okruženja koje je generirano od strane korisnika, važno je da se informacije koje pojedinci preuzmu od drugih postavljaju unutar konteksta koji uključuje identifikaciju autora, autorovu stručnost i razlog objavljivanja

[46] Usp. Isto.
[47] Usp. Metaliteracy. URL: https://metaliteracy.org/learning-objectives/ (2016-07-28)
[48] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2014. Str. 89.

informacija, a u slučajevima u kojima nedostaju takvi pokazatelji, pojedinac bi, kod utvrđivanja vrijednosti sadržaja, trebao znati identificirati druge pokazatelje.[49] Ovaj je cilj definiran zadacima koji pripadaju bihevioralnoj, afektivnoj, kognitivnoj i metakognitivnoj domeni. Zadaci koji određuju treći cilj su:

- demonstriranje mogućnosti prenošenja informacija kako bi se zadovoljile potrebe specifičnih korisnika i integracija informacija iz više izvora u nove koherentne oblike (kognitivna i metakognitivna domena);
- svjesno sudjelovanje u kolaborativnim zajednicama (bihevioralna domena);
- uspoređivanje jedinstvenih obilježja različitih formata informacija (bihevioralna domena);
- proizvodnja originalnih sadržaja sukladno sa specifičnim potrebama u više medijskih formata te prenošenje stečenih znanja na nove formate u nepredvidljivim i razvojnim okruženjima (bihevioralna domena);
- efektivno prenošenje osobnih i profesionalnih iskustava kako bi se prenosile informacije i pružila pomoć drugima i shvaćanje da i osobe koje uče mogu biti učitelji (bihevioralna i afektivna domena);
- prihvaćanje odgovornosti za sudjelovanje u kolaborativnim zajednicama (afektivna domena);
- opisivanje potencijalnih utjecaja online izvora na dijeljenje informacija u suradnji s drugima (afektivna domena);
- vrednovanje sadržaja stvorenih od strana korisnika i kritičko vrednovanje doprinosa drugih te percipiranje sebe kao proizvođača isto kao i potrošača informacija (afektivna domena);
- otvorenost za globalne perspektive te korištenje komunikacije s drugima u globalnom kontekstu kako bi se potaknulo „duboko učenje“ (afektivna domena).[50]

Četvrti je cilj pokazati mogućnost spajanja strategija učenja i istraživanja s procesom cjeloživotnog učenja i s osobnim, akademskim i profesionalnim ciljevima. Ključni element metapismenosti je metakognicija, odnosno spremnost na „razmišljanje o vlastitom mišljenju“.[51] Ona je ključna za određivanje aktivnosti reflektivnog učenika i pomaže pri identifikaciji pretpostavki koje pojedinac ima i koje bi mogle ometati njegov daljnji razvoj.

[49] Usp. Isto.
[50] Usp. Metaliteracy. URL: https://metaliteracy.org/learning-objectives/ (2016-07-28)
[51] Usp. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Nav. dj., 2014. Str. 90.

Ukoliko primjerice pojedinac naiđe na problem pri pretraživanju uzrokovan pogrešnom strategijom, kritičkom refleksijom može doći do novih pristupa pri traženju informacija. Metakognicija omogućuje trajno kritičko razmišljanje koje se oslanja na prethodno iskustvo, kako bi se učenici mogu prilagoditi novim informacijskim situacijama. Metakognitivna dimenzija metapismenosti također naglašava srodne karakteristike kao što su prilagodljivost i fleksibilnost. Pojedinci moraju biti prilagodljivi kako bi bili u mogućnosti odgovoriti na stalno promjenjive tehnologije i vrste formata. Također, oni moraju biti fleksibilni kako bi bili spremni učiti iz pogrešaka.[52] Četvrti cilj uključuje zadatke koji pripadaju isključivo kognitivnoj i metakognitivnoj domeni a to su:

- određivanje opsega pitanja ili zadatka potrebnog kako bi se ispunile nečije potrebe (kognitivna domena);
- revaluiranje potreba i daljnjih koraka u cijelom postupku (kognitivna domena);
- demonstriranje važnosti slaganja informacijskih potreba i strategija pretraživanja s odgovarajućim alatima pretraživanja (kognitivna domena);
- korištenje samorefleksije za procjenu vlastitog učenja i znanja o procesu učenja (metakognitivna domena);
- demonstriranje sposobnosti kritičkog razmišljanja u kontekstu te sposobnost za prijenos kritičkog razmišljanja na novo učenje (metakognitivna domena);
- vrednovanje dosljednosti, prilagodljivost i fleksibilnosti (metakognitivna domena)
- učinkovito komuniciranje sa suradnicima u zajedničkim prostorima i učenje iz više točaka gledišta (metakognitivna domena);
- razumijevanje da je učenje proces i da razmišljanje o pogreškama dovodi do novih spoznaja i otkrića (metakognitivna domena);
- sudjelovanje u informiranom, samostalnom učenju koje potiče na širi pogled na svijet kroz globalni doseg današnje informacijske tehnologije (metakognitivna domena);
- demonstriranje samoosnaživanja kroz interakciju i predstavljanje ideja te stjecanje sposobnosti uočavanja onog što je prenosivo, prevedivo i onog što je moguće naučiti (metakognitivna domena);
- razumijevanje da je metapismenost doživotna vrijednost i vještina (metakognitivna domena).[53]

[52] Usp. Isto.
[53] Usp. Metaliteracy. URL: https://metaliteracy.org/learning-objectives/ (2016-07-28)

3.3. Mogućnosti praktične primjene metapismenosti

Jedan od konkretnih primjera podučavanja metapismenosti je već spomenuti MOOC, odnosno masovni online tečaj koji istražuje metapismenost kao sveobuhvatan pristup informacijskoj pismenosti u dobu društvenih medija. U izvođenju tečaja sudjeluju znanstvenici kojima su predmet istraživanja nove pismenosti. Prilikom pohađanja MOOC-a učenici sudjeluju u otvorenom online okruženju i koriste online izvore kao što su blogovi, video konferencije, društvene mreže, online rasprave i kolaborativne online zajednice. Tečaj je orijentiran na istraživanje, a zadatak je studenta kritički ispitati vlastito iskustvo sudjelovanja kroz metakognitivnu analizu MOOC-a s naglaskom na vrednovanje učinkovitosti okruženja učenja, na analizu pristupa procjene (stvarne i potencijalne) te na metakognitivnu analizu učenja u sklopu MOOC-a.[54]

O podučavanju metapismenosti u sklopu akademskog obrazovanja pisali su i autori Alison B. Thomas i Alex R. Hodges u članku *Build Sustainable Collaboration: Developing and Assessing Metaliteracy Across Information Ecosystems*. Knjižničari i nastavnici na fakultetu u suradnji su osmislili prilagodljive, nastavne module u koje se mogu integrirati novi mediji i alati za istraživanje. Autori su radili sa studentima koji su pohađali intenzivni jednosemestralni kolegij *College Writing* koji je namijenjen razvijanju akademskih vještina pisanja i istraživanja, stjecanju sposobnosti konstruiranja argumenata i sintetiziranja različitih materijala te naglašavanju važnosti informacijske pismenosti prilikom vrednovanja izvora materijala i stvaranja strategija te prikladnog korištenja različitih izvora. Ciljeve projekta u suradnji su osmislili knjižničar Alex R. Hodges i nositeljica kolegija *College Writing*, Alison B. Thomas. Pomoću ACRL okvira za informacijsku pismenost usvojenog 2015. godine, autori su koristili podatke o procjeni, eseje te samorefleksije studenata kako bi vrednovali podučavanje i procjenu učenja informacijske pismenosti. Konačnoj verziji studentskih eseja prethodio je niz kraćih zadataka koji su olakšavali rad studenata kroz rekurzivni proces pisanja i istraživanja. Kroz razmišljanje i raspravu, studenti su usvajali određeno znanje o procesu pisanja i istraživanja, a uz to ih se i poticalo na kritičko razmišljanje o vlastitim postupcima i raspoloženjima.[55]

Još jedan primjer suradnje knjižničara i nastavnika u informacijskom opismenjavanju je projekt kojeg su provele Donna Witek i Teresa Gretano, koje su se također bavile pitanjima

[54] Usp. Metaliteracy MOOC. URL: http://metaliteracy.cdlprojects.com/about.htm (2016-08-19)
[55] Usp. Thomas, Alison B.; Hodges, Alex R. Build Sustainable Collaboration: Developing and Assessing Metaliteracy Across Information Ecosystems. Str. 78-83. URL: http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/conferences/confsandpreconfs/2015/Thomas_Hodges.pdf (2016-07-25)

implementacije metapismenosti u akademskom obrazovanju. U radu *Teaching metaliteracy: a new paradigm in action*, opisale su dizajn i implementaciju kolegija kojeg su održavale 2011. godine na Sveučilištu u Scrantonu, pod nazivom *Rhetoric and Social Media*. U ciljeve i zadatke kolegija namjerno je inkorporiran koncept informacijske pismenost, a kolegij je namijenjen proučavanju utjecaja društvenih medija na navike i ponašanja studenata vezanih uz informacijsku pismenost. Tema kolegija bili su društveni mediji s naglaskom na *Facebook*, a oni su ujedno bili i alat za učenje u sklopu kolegija. Ciljevi kolegija uključivali su elemente retoričke teorije i prakse, elemente tradicionalne informacijske pismenosti te metapismenosti. Od studenata se očekivalo aktivno sudjelovanje kako u tradicionalnoj nastavi u učionici tako i u *Facebook* grupi kolegija kojom su upravljale autorice. Kolegij se temeljio na istim idejama na kojima se temelji i okvir metapismenosti. Jedan od ciljeva kolegija bilo je poticanje kritičkog angažmana koji je od studenata zahtijevao razvijanje svijesti o vlastitim ponašanjima unutar svakodnevnih informacijskih okruženja. Rezultat toga bilo je iskustvo učenja koje je veoma slično originalnom okviru metapismenosti, sličnije nego standardima ACRL-a, na temelju kojeg su se prvobitno temeljile komponente informacijske pismenosti. U sklopu kolegija provedeno je i istraživanje o utjecaju društvenih medija na navike i ponašanja studenata vezane uz informacijsku pismenost. U istraživanju je sudjelovalo trinaest studenata od njih dvjesto koji su pohađali kolegij. Izvori korišteni za istraživanje bili su rad studenata tijekom kolegija, a metodologije koje su se koristile bile su tekstualna analiza rada studenata, retorička analiza snimki zaslona *Facebook* aktivnosti studenata te promatranje rasprave studenata u učionici tijekom održavanja kolegija. Rezultati istraživanja doveli su do četiri zaključka; u današnjem vremenu informacije dolaze korisnicima, dohvat i atribucija informacija sada su društveno određeni kao i vrednovanje informacija i informacije su u današnjem vremenu otvorene. Prema autoricama ti su zaključci također, uz ACRL-ove standarde, izravno povezani i s prvobitnim ciljevima metapismenosti.[56]

Sustav za dodjeljivanje „znački metapismenosti“ (engl. *The Metaliteracy badging system*) je projekt Suradnje za učenje metapismenosti koja se sastoji od knjižničara, disciplinarnih fakultetskih članova i instrukcijskih projektanata s nekoliko institucija Državnog sveučilišta u New Yorku, uključujući Sveučilište u Albanyu, Fakultet *Empire State*, Visoko učilište *Fulton Montgomery* i visoko učilište *Monroe*. Kao OpenSUNY projekt, ovaj je projekt otvoren za korištenje svim studentima koji pripadaju sustavu Državnog sveučilišta u New

[56] Usp. Witek Donna; Grettano, Teresa. Teaching metaliteracy: a new paradigm in action. // Reference Services Review 42, 2 (2014), str. 191-201.

Yorku. Temelji se na već ranije navedenim ciljevima i zadacima za učenje metapismenosti. Sustav je osmišljen na način da se studentima dodjeljuju značke kroz postupke istraživanja velikog broja tema, te kroz dokazivanje vještina iz svakog područja i sposobnosti spajanja i izdvajanja vrijednosti iz onoga što su naučili i stvorili. Četiri značke koje studenti mogu dobiti su „osposobljen učenik“ (engl. *Empowered Learner*), „digitalni građanin“ (engl. *Digital Citizen*), „proizvođač i suradnik“ (engl. *Producer & Collaborator*) te „stručnjak za vrednovanje“ (engl. *Master Evaluator*). One čine konačnu digitalnu značku metapismenosti koja potvrđuje završetak svih vježbi na stranici te stečene vještine metapismenosti. Svaki zahtjev za zadatak ili izazov na putu do značke nadgledan je od strane edukatora. Potrebno je značajno vrijeme i trud kako bi studenti dobili svaku od četiri značke. Konačna značka metapismenosti rezultat je opsežnog učenja koji uključuje znanje, razmišljanje, samosvijest, i povećane sposobnosti. [57]

Na već spomenutoj mrežnoj stranici, *Metaliteracy.org*, svi koji se bave pitanjima vezanim uz primjenu metapismenosti mogu doći do korisnih informacija te mogu dijeliti svoje komentare, razmišljanja, zapažanja i iskustva s drugima te na taj način pridonijeti razvoju koncepta metapismenosti. Navedena stranica pruža pristup različitim izvorima koji su vezani uz implementaciju metapismenosti kroz podučavanje u učionici i u online prostorima za učenje.[58]

[57] Usp. Metaliteracy badges. URL: https://metaliteracybadges.org/badges/ (2016-08-19)
[58] Usp. Metaliteracy. URL: https://metaliteracy.org/ml-in-practice/ (2016-07-28)

4. Zaključak

Kontinuirani razvoj različitih tehnologija, društvenih medija i kolaborativnih online zajednica drastično je promijenio način na koji se u današnjem vremenu percipiraju informacije. Ključno je razumjeti da u takvom okruženju informacije postaju dinamične te da se njima sve češće upravlja kolaborativno. To otvara brojne mogućnosti za kreativno oblikovanje digitalnih materijala, koji sadrže originalne, ali i prenamijenjene sadržaje, pomoću različitih medija i alata. U takvom okruženju omogućena je suradnja među stvarateljima različitih sadržaja.

Dostupnost različitih tehnologija i razvijene vještine upotrebe istih, važne su pretpostavke za iskorištavanje potencijala informacijskog društva no ne i jedine. Temeljna komponenta obrazovanja, kao podloge za razvijanje vještina cjeloživotnog učenja, trebala bi biti usmjerena prema stjecanju znanja i razvijanju kompetencija vezanih uz razne mogućnosti i načine učinkovite upotrebe računalne tehnologije. Nastavnici i knjižničari kao podrška obrazovanju, ali i učenju po prestanku formalnog obrazovanja, moraju kontinuirano razvijati učinkovite strategije za podučavanje pomoću društvenih tehnologija, kako bi pripremili učenike da kritički analiziraju, stvaraju i prenose novo znanje online. Kontinuirani rad na implementaciji novih tehnologija, alata, medija i kolaborativnih okruženja u opismenjavanje korisnika, mogao bi ojačati edukacijski angažman knjižnica svih vrsta.

Jedan od ključnih elemenata integriranog okvira metapismenosti je pojava brojnih otvorenih obrazovnih izvora koji pružaju nove mogućnosti za dijeljenje materijala za podučavanje i učenje. Cilj metapismenosti je pripremiti učenike da učinkovito razlikuju i evaluiraju različite materijale u otvorenom kontekstu. Koncept metapismenosti promiče kritičko mišljenje i suradnju te pruža smjernice za učinkovito sudjelovanje u društvenim medijima i kolaborativnim online zajednicama. Metapismenost istovremeno uvažava standardne vještine i kompetencije informacijske pismenosti te ih nadopunjuje uvođenjem vještina i kompetencija potrebnih za rad s tehnologijama u razvoju.

5. Literatura

1. Center for media literacy. URL: http://www.medialit.org/media-literacy-definition-and-more (2016-07-28)
2. Education for all: Literacy for life. Pariz: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 2004. Str. 147-159. URL: http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001416/141639e.pdf (2016-07-25)
3. Horton, Forest Woody. Understanding information literacy: primer. Pariz: United Nations Educational Scientific and Cultural Organization, 2004. URL: http://www.uis.unesco.org/Communication/Documents/157020E.pdf (2016-07-25)
4. Jacobson, Trudi E.; Mackey, Thomas P. Proposing a Metaliteracy Model to Redefine Information Literacy. // Communications in information literacy 7, 2(2013), str. 84-91. URL: http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1089056.pdf (2016-07-25)
5. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Metaliteracy : reinventing information literacies to empower learners. London : Facet publishing, 2014.
6. Mackey, Thomas P.; Jacobson, Trudi E. Reframing Information Literacy as a Metaliteracy. // College & Research Libraries 72, 1(2011), str. 62-78. URL: http://crl.acrl.org/content/72/1/62.full.pdf (2016-07-25)
7. Metaliteracy. URL: https://metaliteracy.org/authors/ (2016-07-28)
8. Metaliteracy badges. URL: https://metaliteracybadges.org/badges/ (2016-08-19)
9. Metaliteracy MOOC. URL: http://metaliteracy.cdlprojects.com/what.htm (2016-08-19)
10. National Forum Of Information Literacy. URL: http://infolit.org/paul-g-zurkowski/ (2016-08-30)
11. O'Connel, Judy. Learning without frontiers School libraries and meta-literacy in action. // ACCESS 26. 1 (2012), str. 4-7. URL: http://www.asla.org.au/publications/access/access-commentaries/school-libraries-and-meta-literacy.aspx (2016-08-19)
12. SUNY Innovative Instruction Transformation Team. URL: http://commons.suny.edu/iitg/developing-a-suny-wide-transliteracy-learning-collaborative-to-promote-information-and-technology-collaboration/ (2016-07-28)
13. The SCONUL Seven Pillars of Information Literacy: Core Model for Higher Education. URL: http://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf (2016-07-28)

14. Thomas, Alison B.; Hodges, Alex R. Build Sustainable Collaboration: Developing and Assessing Metaliteracy Across Information Ecosystems. URL: http://www.ala.org/acrl/sites/ala.org.acrl/files/content/conferences/confsandpreconfs/2015/Thomas_Hodges.pdf (2016-07-25)
15. Witek Donna; Grettano, Teresa. Teaching metaliteracy: a new paradigm in action. // Reference Services Review 42, 2 (2014), str. 188 – 208.